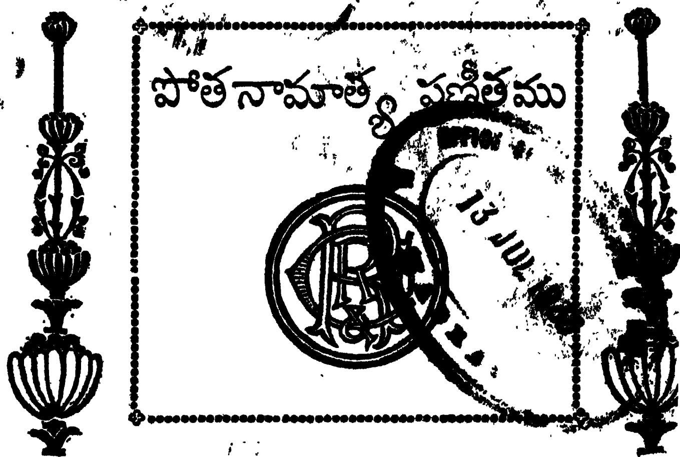
Rukmini Kalyanam

రుక్మిణీకల్యాణము

పోతనామాత్య ప్రణీతము

పబ్లిషర్సు:

రాఘవరామ్ అండ్ కో.,

బుక్ సెల్లర్సు అండ్ స్టేషనర్సు,

బెజవాడ.

1936

కాపీ రైటు రిజిష్టర్డు] [వెల రు. 0-2-6

Rukmini Kalyanam

రుక్మిణీకల్యాణము

పోతనామాత్యప్రణీతము

పబ్లిషర్సు:

రాఘవరామ్ అండ్ కో.,

బుక్ సెల్లర్సు అండ్ స్టేషనర్సు,

బెజవాడ.

1936

కాపీరైటు రిజిష్టర్డు] [వెల రు. 0-2-6

బెజవాడ:
ఆంధ్రవాణీ ముద్రాక్షరశాలయందు
ముద్రింపఁబడియె.
1936

శ్రీ కృష్ణపరబ్రహ్మణే నమః

రుక్మిణీకల్యాణము

కంఠచాపఖండన
పాకారిప్రముఖవినుత • భండన విలస
త్కాకుత్స్థవంశమండన
రాకేందుయశోవిశాల • రామ నృపాలా! 1

క॥ ఆవనజగర్భుపంపున
రైవతుఁ డను రాజు తెచ్చి • రామున కిచ్చెన్
రేవతి యనియెడు కన్యను
భూవర! మును వింటి కాదె • బుద్ధిఁ దెలియన్. 2

వ॥ తదనంతరంబ. 3

మ॥ ఖగనాథుం డమరేంద్రుఁ గెల్చి సుధముం • గైకొన్న
చందంబునన్, జగతీనాథులఁ జైద్యపక్షచరులన్ • సాళ్వాదు
లన్ గెల్చి భవ్రగుఁడై చక్రి వరించె భీష్మకసుతన్ • రాజీ
వగంధిన్ రమా, భగవత్యంశభవన్ మహాగుణమణిన్ • బాలా
మణిన్ రుక్మిణిన్. 4

వ॥ అనిన రా జి ట్లనియె. మున్ను రాక్షసవివాహంబున స్వయంవరంబునకు వచ్చిన హరి రుక్మిణిం గొనిపోయె నని పలికితివి. కృష్ణుం డొక్కరుం డెవ్విధంబున సాళ్వాదుల జయించి తనపురంబునకుం జనియె నదియునుం గాక. 5

శా॥ కల్యాణాత్మకమైన విష్ణుకథ లాకర్ణించుచున్ ముక్తనై,
కల్యం డెవ్వఁడు తృప్తుఁడౌ నవి వినం•గాఁ గోరి తలాచుండు సా,కల్యం బేర్పడ భూసురోత్తమ! యెఱుం•గన్
బల్కవే రుక్మిణీ,కల్యాణంబు వినంగ నాకు మదిలోఁ • గౌ
తూహలం బయ్యెడిన్. 6

క॥ భూషణములు సెవులకు బుధ
తోషణము లనేకజన్మ•దురితౌఘవిని
శ్శోషణములు మంగళతర
ఘోషణములు గరుడగమను•గుణభాషణముల్. 7

వ॥ అని రా జడిగిన శుకుం డి ట్లనియె. 8

చ॥ వినుము విదర్భదేశమున • వీరుఁడు కుండినభర్త భీష్మకుం
డను నొకదొడ్డరాజు గలఁ • డాతని కేవురుపుత్రు లగ్రజుం
డనఘుఁడు రుక్మి నాఁ బరఁగు • నందఱకుం గడగొట్టుచెల్లెలై
మనుజవరేణ్య! పుట్టె నొక•మానిని రుక్మిణి నాఁ బ్రసిద్ధయై.

క॥ బాలేందురేఖ దోఁచిన
లాలిత యగు నపరదిక్కు•లాగున ధరణీ
పాలునిగేహము మెఱసెను
బాలిక జన్మించి యెదుగ • భాసుర మగుచున్. 10

వ॥ మఱియు దినదినప్రవర్ధమానయై. 11

సీ॥ వేర్వేర బొమ్మల • పెండ్లిండ్లుసేయుచు
నబలలతోడ వి•య్యంబులందు
గుజ్జనగూళ్లను • గొమరొప్ప వండించి
చెలులకుఁ బెట్టించుఁ • జెలువుమెఱసి
రమణీయమందిరా•రామదేశంబులఁ
బువ్వుఁదీఁగెలకును • బ్రోది సేయు
సదమలమణిమయ•సౌధభాగంబుల
లీలతో భర్మడో•లికల నూఁగు

తే॥ బాలికలతోడఁ జెలరేఁగి • బంతులాడు
శారికాకీరపఙ్క్తికిఁ • జదువుసెప్పు
బర్హిసంఘములకు ముద్రి•పములు గఱపు
మదమరాళంబులకుఁ జూపు • మందగతులు. 12

వ॥ అంత. 13

సీ॥ దేవకీసుతుకోర్కి • తీఁగలువీడంగ
వెలఁదికి మైదీఁగె • వీడఁ దొడఁగెఁ
గమలనాభునిచిత్త•కమలంబు వికసింపఁ
గాంతి నింతికి ముఖ•కమల మొప్పె
మధువిరోధికి లోన • మదనాగ్ని పొడసూపఁ
బొలఁతికిఁ జనుదోయి • పొడవుసూపె
శౌరికి ధైర్యంబు • సన్నమై డయ్యంగ
జలజాక్షిమధ్యంబు • సన్న మయ్యె

ఆ॥ హరికిఁ బ్రేమబంధ ♦ మధికంబుగాఁ గేశ
బంధ మధిక మగుచు ♦ బాల కమరెఁ
బద్మనయనువలనఁ ♦ బ్రేమదంబు నిండార
నెలఁతయౌవనంబు ♦ నిండి యుండె. 14

వ॥ ఇట్లు రుక్మి, రుక్మధర, రుక్మబాహు, రుక్మకేశ, రుక్మనేత్రు లను నేవురకుం జెలియలైన రుక్మిణీదేవి తన మెలప్రాయంబున. 15

క॥ తనతండ్రిగేహమునకుం
జనుదెంచుచు నున్న యతిథి♦జనులవలనఁ గృ
ష్ణునిరూపబలగుణాదులు
విని కృష్ణుఁడు దనకుఁ దగిన♦విభుఁ డని తలఁచెన్. 16

క॥ ఆలలనరూపు బుద్ధియు
శీలము లక్షణము గుణముఁ ♦ జింతించి తగన్
బాలారత్నముఁ దన కి
ల్లాలుగఁ జేకొందు ననుచు ♦ హరియుం దలఁచెన్. 17

వ॥ అంత. 18

ఉ॥ బంధువులెల్లఁ గృష్ణునకు ♦ బాలిక నిచ్చెద మంచు శేముషీ
సింధువులై విచారములు ♦ సేయఁగ వారల నడ్డపెట్టి దు
స్సంధుఁడు రుక్మి కృష్ణునెడఁ ♦ జాలవిరోధముఁజేసి మత్తపు
ష్పంధయవేణి నిత్తు శిశు♦పాలున కంచుఁ దలంచె నంధుఁడై.

ఉ॥ అన్నతలంపుఁ దా నెఱిఁగి ♦ యన్నవనీరజగంధి లోన నా
పన్నత నొంది యాప్తుఁ డగు♦బ్రాహ్మణునొక్కని జీరి గర్వసం

ఘన్ను(డు రుక్మి నేఁడు నను(• జై ద్యున కిచ్చెద నంచును
న్నవాఁ, డెన్నివిధంబులం జని బు• ధేశ్వర! చక్రికి విన్నవింపవే.

క॥ అయ్యా! కొడుకువిచారము
లయ్యెయు వారింపఁజాలఁ • డటు గాకుండన్
నెయ్యు మెఱిఁగించి చీరుము
చయ్యన నిజసేవకాను•సారిన్ శౌరిన్. 21

వ॥ అని కొన్నిరహస్యవచనంబులు సెప్పిన విని బ్రాహ్మ
ణుండు ద్వారకానగరమునకుం జని ప్రతీహారులవలనఁ దనరాక
నెఱింగించి యన్నగధరుం డున్న నగరుఁ బ్రవేశించి యందుఁ
గనకాసనాసీనుం డయి యున్న పురుషోత్తముం గాంచి పెండ్లి
కొడుకవు గ మ్మని దీవించిన ముసిముసినగవులు నగుచు బ్రహ్మ
ణ్యదేవుండైన హరి తనగద్దియ దిగ్గన డిగ్గి బ్రాహ్మణుం
గూర్చుండ నియోగించి తనకు దేవతలు సేయుచందఁబునం
బూజలుసేసి సరసపదార్థసంపన్నంబైన యన్నంబుఁ బెట్టించి
రెట్టించినప్రియంబున నయంబున భాసురుండైన భూసురుం జేరి
లోకరక్షణపరిశస్తం బయిన హస్తంబున నతనియడుగులు పుడు
కుచు మెల్లన నిట్లనియె. 22

సీ॥ జగతీసురేశ్వర • సంతోషచిత్తుండ
వై యున్న నీధర్మ • మతిసులభము
వృద్ధసమ్మత మిది • విత్త మెయ్యది గైనఁ
బ్రాపింప హర్షించు • బ్రాహ్మణుండు

తనధర్మమున నుండు • దరలఁ డా ధర్మంబుఁ
గోరిక లతనికిఁ • గురియుచుండు
సంతోషి గాఁ డేని • శకుఁడై న నశించు
నిర్ధనుండై నను • నిదుఁబోవు
ఆ॥ సంతసించెనేని • సర్వభూతసుహృత్త
ములకుఁ బ్రాప్తలాభ•ముదితమాన
సులకు శాంతులకును • సుజనులకును గర్వ
హీనులకును వినతు • లే నొనర్తు. 23

ఉ॥ ఎవ్వని దేశమం దునికి • యెవ్వనిచేఁ గుశలంబు గల్గు మీ
కెవ్వనిరాజ్యమందుఁ బ్రజ•లెల్లసుఖింతురువాఁడుమత్ప్రియుం
డివ్వనరాశిదుర్గమున • కె ట్లరుదెంచితి వయ్య నీవు నే
నవ్వులు గావు నీతలఁపు•నం గల మేలొనరింతు ధీమణీ! 24

వ॥ అని యిట్లు లీలాగృహీతశరీరుండై న యప్పరమేశ్వ రుం డడిగిన ధరణీసురవరుం డతనికి సవినయుంబుగా నిట్లనియె. దేవా! విదర్భదేశాధీశ్వరుండై న భీష్మకుం డనురాజు గలం డా రాజుకూఁతురు రుక్మిణి యను కన్యకామణి గల దయ్యిందువదన నీకుం గై ంకర్యంబు సేయంగోరి వివాహమంగళపత్రి స్తంబయిన యొక్క సందేశంబు విన్నవింపు మని పుత్తెంచె నవధరింపుము.

సీ॥ ఏనీగుణములు క•ర్ణేంద్రియంబులు సోఁక
దేహతాపంబులు • దీరిపోవు
నేనీశుభాకార • మీక్షింపఁ గన్నుల
కఖిలార్థలాభంబు • గలుగుచుండు

నేనీచరణసేవ • లేప్రొద్దుఁజేసిన
భువనోన్నతత్వంబుఁ • బొందఁగలుగు
నేనీలసన్నామ • మేప్రొద్దు భక్తితోఁ
దడవిన బంధసం•తతులు వాయు
తే॥ నట్టి నీయందు నాచిత్త • మనవరతము
నచ్చియున్నది నీయాన • నానలేదు
కరుణఁ జూడుము కంసారి • ఖలవిదారి
శ్రీయుతాకార మానినీ•చిత్తచోర ! 26

శా॥ ధన్యున్ లోకమనోభిరాముఁ గులవి•ద్యారూపతారుణ్యసౌ
జన్యశ్రీబలదానశౌర్యకరుణా•సంశోభితున్ నిన్ను నే
కన్యల్ గోరరు?, కోరదే మును రమా•కాంతాలలామంబు రా
జన్యానేకపసింహ! నావలననే • జన్మించెనే మోహముల్.

ఉ॥ శ్రీయుతమూర్తి యోపురుష•సింహమ సింహముపాలిసొ
మ్ము గో,మాయువు గోరుచందమున • మత్తుఁడు చైద్యుఁడు
నీపదాంబుజ,ధ్యాయిని యైన నన్ను వడిఁ • దాఁ గొనిపోయెద
నంచు నున్నవాఁ, డాయధమాధముం డెఱుఁగఁ • డద్భుత
మైన భవత్ప్రతాపమున్. 28

మ॥ వ్రతముల్ దేవగురుద్విజన్మబుధసే•వల్ దానధర్మాదులున్
గతజన్మంబుల నీశ్వరున్ హరి జగ•త్కల్యాణుఁ గాంక్షించి చే
సితినేనిన్ వసుదేవనందనుఁడు నా•చిత్తేశుఁ డౌఁగాక ! ని
ర్జితులై పోదురుగాక! సంగరములోఁ • జేదీశముఖ్యాధముల్.

ఉ॥ అంకిలి సెప్పలేదు చతు•రంగబలంబులతోడ నెల్లి యో
పంకజనాభ! నీవు శిశు•పాలజరాసుతులన్ జయించి నా
వంకకు వచ్చి రాక్షసవి•వాహమునన్ భవదీయశౌర్యమే
యుంకువసేసి కృష్ణ పురు•షోత్తమచేకొనిపొమ్ము వచ్చెదన్.

సీ॥ లోపలిసౌధంబు•లోన వర్తింపంగఁ
దే వచ్చునే నిన్నుఁ • దెత్తునేనిఁ
గావలివారలఁ • గలబంధువులఁ జంపి
కాని తేరా దని • కమలనయన!
భావించితేని యు•పాయంబు సెప్పెద
నాలింపు కులదేవ•యాత్రఁజేసి
నగరంబు వెలువడి • నగజాతకును మ్రొక్కఁ
బెండ్లికి మునుపడఁ • బెండ్లికూఁతు

తే॥ నెలమి మావారు పంపుదు • రేను నట్ల
పురము వెలువడి యేతెంచి • భూతనాథు
సతికి మ్రొక్కంగ నీవు నా•సమయమందు
వచ్చి కొనిపొమ్ము నన్ను న•వార్యచరిత! 31

మ॥ ఘను లాత్మీయతమోనివృత్తికొఱకై • గౌరీశుమర్యాద నీ,
వ్వనిపాదాంబుజతోయమందు మునుఁగన్ • వాంఛింతు రే
నట్టి నీ,యనుకంపన్ విలసింపనేని వ్రతచ•ర్యన్ నూఱుజన్మం
బులన్, నినుఁ జింతించుచుఁ బ్రాణముల్ విడిచెదన్ •నిక్కం
బు ప్రాణేశ్వరా! 32

సీ॥ ప్రాణేశ నీమంజు◆భాషలు వినలేని
కర్ణరంధ్రంబుల◆కలిమి యేల
పురుషరత్నమ నీవు ◆ భోగింపఁగాలేని
తనులతవలని సౌం◆దర్య మేల
భువనమోహన నిన్నుఁ ◆ బొడగానఁగాలేని
చక్షురింద్రియముల◆సత్వ మేల
దయిత నీయధరామృ◆తం బానఁగాలేని
జిహ్వకు ఫలరస◆సిద్ధి యేల
ఆ॥ నీరజాతనయన ◆ నీవనమాలికా
గంధ మబ్బలేని ◆ ఘ్రాణ మేల
ధన్యచరిత నీకు ◆ దాస్యంబు సేయని
జన్మ మేల యెన్ని◆జన్మములకు ? 33

వ॥ అని యిట్లు రుక్మిణీదేవి పుత్తెంచిన సందేశంబును రూపసౌందర్యాదివిశేషంబులును బ్రాహ్మణుండు హరికి విన్నవించి కర్తవ్యం బెద్దిసేయ నవధరింపు మని సవర్ణనంబుగా మఱియు నిట్లనియె. 34

సీ॥ పల్లవవైభవా◆స్పదములు పదములు
కనకరంభాతిర◆స్కారు లూరు
లరుణప్రభామనో◆హరములు కరములు
కంబుసౌందర్యమం◆గళము గళము
మహితభావాభావ◆మధ్యంబు మధ్యంబు
చక్షురుత్సవదాయి ◆ చన్నుదోయి

పరిహాసితార్ధేందు • పటలంబు నిటలంబు
జితమత్తమధుకర • శ్రేణి వేణి

ఆ॥ భావజాశుగముల • ప్రాపులు చూపులు
కుసుమశరునివింటి • కొమలు బొమలు
చిత్తతోషణములు • చెలువభాషణములు
జలజనయనముఖము • చంద్రసఖము ! 35

ఉ॥ ఆమెలనాఁగ నీకుఁ దగు • సంగనకుం దగు దీవు మాయుపా
ధ్యాయులయాన పెండ్లియగుఁ • దప్పదు జాడ్యము లేల నీవు నీ
తోయమువారిఁ గూడుకొని • తోయరుహాననఁ దెత్తుగాని వి
చ్చేయుము శత్రులెల్ల నుఱుము • సేయము సేయుము శోభ
నం బిలన్. 36

వ॥ అని యిట్లు పలికిన బ్రాహ్మణునివలన విదర్భరాజ తనయ పుత్తెంచినసందేశంబును రూపసౌందర్యాదివిశేషంబులును విన నవధరించి నిజకరంబున నతనికరంబుఁ బట్టి నగుచు నయ్యాదవేంద్రుఁ డిట్లనియె. 37

ఉ॥ కన్నియమీఁద నాతలఁపు • గాఢము కూరుకురాదు రేయి
నా, కెన్నఁడు నావివాహము స • హింపఁగ రుక్మి దలంచు కీడు
నే, మున్నె యెఱుంగుదుం బరుల • మూఁక వధించి కుమారిఁ
దెత్తు వి, ద్వన్నుత ! మ్రానుఁద్రచ్చి నవ • వహ్నిశిఖ న్వడిఁ
దెచ్చుకైవడిన్. 38

క॥ వచ్చెద విదర్భభూమికిఁ
జొచ్చెద భీష్మకునిపురము • సురుచిరలీలన్

దెచ్చెద బాల్గా వే్రిల్మిడి
వ్రిచ్చెద నడ్డంబు రిపులు • వచ్చిన బోరన్. 39

వ॥ అని పలికి రుక్మిణీదేవిపెండ్లినక్షత్రింబుఁ దెలిసి తన పంపున రథసారథి యైన దారకుండు శైన్య సుగ్రీవ మేఘపుష్ప వలాహకంబు లను తురంగంబులం బూన్చి రథ మాయత్తంబు సేసి తెచ్చిన నమోఘమనోరథుండైన హరి దానును బ్రాహ్మ ణుండును రథారోహణంబుఁ జేసి యేకరాత్రింబున నానరక దేశంబులు గడచి విదర్భదేశంబునకుం జనియె నందుఁ గుండిన పురీశ్వరుండైన భీష్మకుండు కొడుకునకు వశుండై కూఁతు శిశుపాలున కిత్తు నని శోభనోద్యోగంబులు సేయించె నప్పుడు.

సీ॥ రచ్చలు క్రింతలు • రాజమార్గంబులు
విపణిదేశంబులు • విశదములుగఁ
జేసిరి చందన•సిక్తతోయంబులు
గలయంగఁ జల్లిరి • కలువడములు
రమణీయవివిధతో•రణములు గట్టిరి
సకలగృహంబులు • సక్కఁజేసి
కర్పూరకుంకుమా•గరుధూపములు వెట్టి
రతివలు పురుషులు • నన్నియెడల

ఆ॥ వివిధవస్త్రములను • వివిధమాల్యాభర
ణానులేపనముల • నమరియుండి
రఖిలవాద్యములు మ•హాప్రీతి మ్రోయించి
రుత్సవమున నగర • మొప్పియుండె. 41

వ॥ అంత నాభీష్మకుండు విహితపరికారంబులం బిత్రు దేవతల నర్చించి బ్రాహ్మణులకు భోజనంబులు పెట్టించి మంగళాశీర్వచనంబులు సదివించి రుక్మిణీదేవి నభిషిక్తంజేసి వస్త్రయుగళభూషితం గావించి రత్నభూషణంబు లిడంజేసి ఋగ్యజుస్సామాథర్వణమంత్రింబులు మంగళాచారంబు లొనరించి భూసురులు రక్షాకరణంబు లాచరించిరి. పురోహితుండు గ్రహశాంతికొఱకు నిగమనిగదితన్యాయంబున హోమంబుఁ గావించె. మఱియు నారాజదంపతుల మేలుకొఱకుఁ దిలధేనుకలధౌత కనకచేలాదిదానంబులు ధరణీదేవతల కొసంగె నయ్యవసరంబున.

మ॥ భటసంఘంబులతో రథావళులతో • భద్రేభయూథంబుతోఁ
బటువేగాన్వితఘోటకవ్రజముతో • బంధుప్రియశ్రేణితోఁ
గటుసంరంభముతో విదర్భతనయం • గైకొందు నంచుꣳ
విశంకటవృత్తిం జనుదెంచెఁ జైద్యుఁడు గడుꣳ • గర్వించి
యుర్వీటికిన్. 43

ఉ॥ బంధులఁగూడి కృష్ణబల•భద్రులు వచ్చినఁ బారఁదోలి ని
ర్మంథరవృత్తిఁ జైద్యునికి • మానినిఁ గూర్చెదమంచు నుల్లస
•త్సింధురవీరరథ్యరథ•సేనలతోఁ జనుదెంచి రా జరా
సంధుఁడుదంతవక్త్రుఁడును•సాల్వవిదూరకపౌండ్రకాదులున్.

వ॥ మఱియు నానాదేశంబుల రాజు లనేకు లేతెంచి రందు శిశుపాలు నెదుర్కొని పూజించి భీష్మకుం డొక్కని వేశంబున నతని విడియించె నంత నావృత్తాంతంబు విని. 45

చ॥ హరియొకఁడేగినాఁడు మగ•ధాదులు చైద్యహితానుసారులై
నరపతు లెందఱేని జని•నారు కుమారికఁ దెచ్చుచోట సం
గరమగుఁ దోడుగావలయుఁ • గంసవిరోధికి నంచు వేగఁ దా
నరిగె హలాయుధుండు గమ•లాక్షునిజాడ ననేకసేనతోన్.

క॥ ఆలోపల నేకతమున
నాలోలవిశాలనయన • యగు రుక్మిణి త
న్నాలోకలోచనుఁడు హరి
యాలోకము సేసి కదియఁ • డని శంకితయై. 47

శా॥ లగ్నం బెల్లి వివాహముం గదిసె నేఁ•లా రాఁడు గోవిం
దుఁ డు, ద్విఘ్నం బయ్యెడి మానసంబు వినెనో • వృత్తాం
తముఁ బ్రాహ్మణుం, డగ్నిద్యోతనుఁ డేటికిం దడసె
నా • యత్నంబు సిద్ధించునో, భగ్నంబై చనునో విరించికృత
మె•బ్భంగిఁ బ్రవర్తించునో! 48

మ॥ ఘనుఁ డాభూసురుఁ డేఁగెనో నడుమ మా•ర్గశ్రాంతుఁడై
చిక్కెనో, విని కృష్ణుం డిది తప్పుగాఁ దలఁచెనో • విచ్చే
సెనో యీశ్వరుం, డనుకూలింపఁ దలంచునో తలపఁడో •
యార్యామహాదేవియుఁ, నను రక్షింప నెఱుంగునో యె
ఱుఁగదో • నాభాగ్య మెట్లున్నదో? 49

వ॥ అని వితర్కించుచు. 50

ఉ॥ పోఁడను బ్రాహ్మణుండు యదు•పుంగవువీటికి; వాసుదే
వుఁడుఁ, రాఁడను; నింకఁ బోయి హరి • రమ్మని చీరెడి
యిష్టబంధుఁడుఁ, లేఁడను; రుక్మికిం దగవు • లేదిటఁ జైద్యున

కిత్తు నంచు ను,న్నాఁడను; గౌరి కీశ్వరికి ♦ నావలనఁ గృప
లేదు నేఁ డనున్. 51

ఉ॥ చెప్పదు తల్లికిం దలఁపుఁ ♦ జిక్కు దిశల్ దరహాసచంద్రికం
గప్పదు వక్త్రతామరస♦గంధసమాగతభృంగసంఘముల్
రొప్పదు నిద్రఁ గైకొన దు♦రోజసరస్వరసక్తహారముల్
విప్పదు కృష్ణమార్గగత♦వీక్షణపంక్తులు దిప్ప దెప్పుడున్.

చ॥ తుడువదు కన్నులం వెడలు ♦ తోయకణంబులు కొప్పుఁ జ
క్కఁగా, ముడువదు నెచ్చెలిం గదిసి♦ముచ్చటకుం జన దన్న
మేమియుం, గుడువదు నీరముం గొనదు ♦ కూరిమిఁ గీరముఁ
జేరి పద్యముల్, నొడువదు వల్లకీగుణవి♦నోదముసేయదు
డాయ దన్యులన్ ! 53

సీ॥ మృగనాభి యలఁదదు ♦ మృగరాజమధ్యమ
జలముల నాడదు ♦ జలజగంధి
ముకురంబు సూడదు ♦ ముకురసన్నిభముఖి
పువ్వులు దురుమదు ♦ పువ్వుఁబోఁడి
వనకేళిఁ గోరదు ♦ వనజాతలోచన
హంసంబుఁ బెంపదు ♦ హంసగమన
లతలఁ బోషింపదు ♦ లతికాలలితదేహ
తొడవులు తొడువదు ♦ తొడవు తొడవు

ఆ॥ తిలక మిడదు నుదుటఁ ♦ దిలకినీతిలకంబు
కమలగృహముఁ జొరదు ♦ కమలహస్త
గారవించి తన్నుఁ ♦ గరుణఁ గైకొన వన
మాలి రాఁడు తగవు♦మాలి యనుచు. 54

వ॥ మఱియును. 56

మ॥ మలఁగుఁ జెల్లనిగాలికిన్ బటురట•న్మత్తద్విరేఫాలికిన్
దలఁగుంగోయిలబ్రోఁతకై యలఁగు ను•ద్యత్కీరసంభాషలం
గలఁగుం వెన్నెలవేఁడికి న్నలఁగు మా•కందాంకురచ్ఛాయకుం
దొలగుంగొమ్మమనోభవానలశిఖా•దోధూయమానాంగియై.

వ॥ ఇట్లు హరిరాక కెదురుచూచుచు సకలపరిభోజ
నంబులందును విరక్తయై మనోజానలంబునం బొగిలెడి మగువకు
శుభంబుఁ జెప్పువిధంబున వామలోచనభుజంబు లదిరె నంతఁ
గృష్ణునియోగంబున వేగంబున బ్రాహ్మణుండు సనుదెంచిన నతని
ముఖలక్షణం బుపలక్షించి యాకలకంఠి మహోత్కంఠతోడ
నకుంఠితయై మొగంబునం జిఱునగవు నిగుడ నెదురుసని నిలువం
బడిన బ్రాహ్మణుం డి ట్లనియె. 57

ఉ॥ మెచ్చె భవద్గుణోన్నతి క•మేయధనావళు లిచ్చె నాకుఁ దా
వచ్చె సుదర్శనాయుధుఁడు • వాఁడె సురాసురులెల్ల నడ్డమై
వచ్చిననైన రాక్షసవి•వాహమునన్ గొనిపోవు నిన్ను నీ
సచ్చరితంబు భాగ్యమును•సర్వము నేఁడు ఫలించెఁ గన్యకా!

వ॥ అనిన వైదర్భి యి ట్లనియె. 59

మ॥ జలజాతేక్షణుఁ దోడితెచ్చితివి నా•సందేశముం జెప్పినన్
నిలువం బెట్టితి నీకృపన్ బ్రతికితిన్ • నీయట్టిపుణ్యాత్మకుల్
గలరే దీనికి నీకుఁ బ్రత్యుపకృతిం • గావింపఁగా నేర నం
జలిఁ గావించెద భూసురాన్వయమణీ • సద్బంధుచింతామణీ!

వ॥ అని నమస్కరించె నంత రామకృష్ణులు దన కూఁతు వివాహంబునకు వచ్చుట విని తూర్యఘోషంబులతో నెదు ర్కొని విధ్యుక్తప్రకారంబునఁ బూజించి మధుపర్కంబు లిచ్చి వివిధాంబరాభరణంబులు మొదలైన కానుక లొసంగి భీష్మ కుండు బంధుజనసేనాసమేతులైన వారలకుఁ దూర్ణంబున సకల సంపత్పరిపూర్ణంబులైన నివేశంబులు కల్పించి విడియించె నిట్లు గూడినరాజుల కెల్లను వయోవీర్యవిత్తంబు లెట్టట్ల కోరిన పదార్థం బులెల్ల నిప్పించి పూజించె నంత విదర్భపురంబు ప్రజలు హరిరాక విని వచ్చి చూచి నేత్రాంజలులం దదీయవదనకమలమధుపా నంబు సేయుచు. 61

మ॥ తగు నీచక్రి విదర్భరాజసుతకుఁ • దథ్యంబు వైదర్భియుం
దగు నీచక్రికి నింత మంచి దగునే • దాంపత్య మీయిద్దఱం
దగులంగట్టిన బ్రహ్మ నేర్పరిగదా • దర్పాహతారాతియై
మగఁడౌఁగావుతఁ జక్రి యీరమణికిన్ • మాపుణ్యమూ
లంబునన్! 62

వ॥ అని యిట్లు పలికి రాసమయంబున. 63

సీ॥ సన్నద్ధులై బహు•శస్త్రసమేతులై
బలసి చుట్టును వీర•భటులు గొలువ
ముందఱ నుపహార•ములు కానుకలు గొంచు
వర్గంబులై వార•వనిత లేఁగఁ
బుష్పగంధాంబర•భూషణకలితలై
పాడుచు భూసుర•భార్య లరుగఁ

బణవమర్దళశంఖ♦పటహకాహళవేణు
భేరీధ్వనుల మిన్ను ♦ పిక్కటిలఁగఁ
ఆ॥ దగిలి సఖులు గొలువఁ ♦ దల్లులు బాంధవ
సతులుఁ దోడ రాఁగ ♦ సవినయముగ
నగరు వెడలి నడచె ♦ నగజాతకును మ్రొక్క
బాల చికురపిహిత♦ఫాల యగుచు. 64

వ॥ మఱియు సూత మాగధ వంది గాయక పాఠక జను లంతంత నభినందించుచుం జనుదేర మందగమనంబున ముకుంద చరణారవిందంబులు డెందంబునఁ దలంచుచు నిందుధరసుందరీ మందిరంబుఁ జేరి సలిలధారాధౌతకరచరణారవిందయై వార్చి శుచియై గౌరీసమీపంబునకుం జనియె నంత ముత్తైదువ లగు భూసురోత్తములభార్యలు భవసహితయైన భవానికి మజ్జనంబు కావించి గంధాక్షతంబు లిడి వస్త్రమాల్యభూషణాదుల నలంక రించి ధూపదీపంబు లొసంగి నానావిధోపహారంబులు సమర్పించి కానుక లిచ్చి దీపమాలికల నివాళించి రుక్మిణీదేవిని మ్రొక్కిం చి రప్పుడు. 65

ఉ॥ నమ్మితి నామనంబున స♦నాతనులైన యుమామహేశులన్
మిమ్ముఁ బురాణదంపతుల ♦ మేలు భజింతుగదమ్మ మేటిపె
ద్దమ్మ దయాంబురాశివిగ♦దమ్మ హరింబతిఁజేయుమమ్మ నిన్
నమ్మినవారి కెన్నఁడును ♦ నాశములేదుగదమ్మ యీశ్వరీ!

వ॥ అని గౌరీదేవికి మ్రొక్కి పతులతోడంగూడిన బ్రాహ్మణభార్యలకు లవణాపూపంబులును, దాంబూలకంఠ

సూత్రంబులును, ఫలంబులును, నిక్షుదండంబులును నిచ్చి రుక్మిణీదేవి వారలం బూజించిన. 67

ఆ॥ వార లుత్సహించి ♦ వల నొప్ప దీవించి
సేస లిడిరి యువతి♦శిరమునందు
సేస లెల్లఁ దాల్చి ♦ శివవల్లభకు మ్రొక్కి
మానినియతి మాని ♦ మగువ వెడలె! 68

వ॥ ఇట్లు మేఘమధ్యంబు వెలువడి విలసించు క్రొక్కారు మెఱుంగుతెఱంగున మృగధరమండలంబు నిర్గమించి చరించు మృగంబుచందంబునఁ గమలభవనర్తకుం డెత్తిన జవనికి మఱుఁగు దెరలి పొడసూపిన మోహినీదేవతకైవడి దేవదానవసంఘాతకరతలసవ్యాపసవ్యసమాకృష్యమాణపన్నగేంద్రపాశపరివలయితపర్యాయపరిభ్రాంతమంథరాచలమంథానమథ్యమానఘూర్ణితఘుమఘుమాయితమహార్ణవమధ్యంబుననుండి చనుదెంచు నిందిరాసుందరీవైభవంబున బహువిధప్రభాభాసమానయై యిందుధరగేహినీమందిరంబు వెలువడి మానసకాసారహేమకమలకాననవిహారమాణమదమరాళంబుభంగి మందగమనంబునఁ గనకకలశయుగళసంకాశకర్కశపయోధరభారపరికంప్యమానమధ్యయై రత్నముద్రికాలంకృతంబైన కెంగేలనొక్క సఖీలలామంబుకైదండఁ గొని రత్ననివహసమంచితకాంచనకర్ణపత్రమయూఖంబులు గండభాగంబుల నర్తనంబులుసలుప నరవిందపరిమళకుతూహలావతీర్ణమత్తమధుకరంబులమాడ్కి నరాళంబులైన కుంతలజాలంబులు ముఖమండలంబునం గ్రిందుకొన సుందరమందహాసరోచులు దిశలందుబాలచంద్రికాసాంద

ర్యంబు నావహింప నధరబింబఫలారుణమరీచిమాలికలు రదన కుందకుట్మలంబుల కనురాగంబు సంపాదింప మనోజాతకేతన సన్నిభంబైన పయ్యెదకొంగు దూఁగసువర్ణమేఖలాఘటితమణి కిరణపటలంబు లకాలశక్రచాపజనకంబులై మెఱయఁ జెఱకు విలుతుం డొఱ నెఱికి వాఁడియిడి ఝుళిపించిన ధగద్ధగాయమా నంబు లగు బాణంబులపగిది సురుచిరవిలోకననికరంబులు రాజ వీరులహృదయంబులు భేదింప శింజానమంజుమంజీరనినదంబులు సెవులపండువులు సేయఁ బాదసంచారంబున హరిరాక కెదురు చూచుచు వీరమోహినియై చనుదెంచుచున్న సమయంబున. 69

మ॥ అళినీలాలకఁ బూర్ణచంద్రముఖి నేణాక్షిం బ్రవాళాధరన్
గలకంఠిన్ నవపల్లవాంఘ్రియుగళం గంధేభకుంభ స్తనిన్
బులినశ్రోణినిభేంద్రయాన నరుణాంభోజాతహ స్తన్ మహో
త్పలగంధిన్ మృగరాజమధ్యగని వి భ్రాంతాత్ములైరందఱున్.

వ॥ మఱియు నయ్యింతి దరహాసలజ్జాలోకనంబులం జిత్తంబు లేమఱి ధైర్యంబులు దిగనాడి గాంభీర్యంబులు విడిచి గౌరవంబులు మఱచి చేష్టలుమాని యెఱుక లుడిగి యాయు ధంబులు దిగనైచి గజతురగరథారోహణంబులు సేయనేరక రాజులెల్ల నేలకు వ్రాలి రాయేణీలోచన తన వామకరనఖం బుల నలకంబులు దలంగందోయుచు నుత్తరీయంబు చక్కనొత్తుచున్ గడగంటిచూపులం గ్రమంబున నా రాజలోకంబు నాలోకించుచు. 71

మ॥ కనియెన్ రుక్మిణి చంద్రమండలముఖుం • గంఠీరవేంద్రా
వల,గ్ను నవాంభోజదళాక్షుఁ జారుతరవ•క్షున్ మేఘసంకాశ
దే,హు నగారాతిగజేంద్రహస్తనిభబా•హుం జక్రిఁ బీతాం
బరున్, ఘనభూషాన్వితుఁ గంబుకంఠు విజయో•త్కంఠున్
జగన్మోహనున్. 72

వ॥ కని తదీయరూపవయోలావణ్యవైభవగాంభీర్య
చాతుర్యతేజోవిశేషంబులకు సంతసించి మనోభవశరాక్రాంత
యై రథారోహణంబుఁ గోరుచున్న వరారోహం జూచి పరిపంథి
రాజలోకంబులు చూచుచుండ మందగమనంబున గంధసింధు
రంబులీలం జనుదెంచి ఫేరవంబుల నడిమిభాగంబుఁ గొనిచను
కంఠీరవంబుకైవడి నిఖిలభూపాలగణంబుల గణింపక తృణీకరించి
రాజకన్యకం దెచ్చి హరి తనరథంబుమీఁద నిడికొని భూన
భోంతరాళంబులు నిండ శంఖంబులు పూరించుచు బలభద్రుండు
తోడ నడవ యాదవవాహినీపరివృతుండై ద్వారకానగర
మార్గంబు పట్టి చనియె నంత జరాసంధవశులయిన రాజులందఱు
హరిపరాక్రమంబు విని సహింపనోపక. 73

మ॥ ఘనపింహంబులకీర్తినీచమృగముల్ • గైకొన్నచందంబునన్,
మనకీర్తుల్ గొని బాలఁ దోడ్కొనుచు ను•న్మాదంబుతో
గోపకుల్, సనుచున్నా రదె శౌర్య మెన్నటికి మీ•శస్త్రా
స్త్రముల్ గాల్పనే, తనుమధ్యన్ విడిపింపమేని నగరే • ధాత్రీ
జనుల్ గ్రంతలన్. 74

వ॥ అని యొండొరులం దెలుపుకొని రోషంబులు హృద
యంబుల నిలుపుకొని సంరంభించి తనుత్రాణంబులు వహించి

ధనురాదిసాధనంబులు ధరియించి పంతంబులాడి తమ తమ చతురంగబలంబులం గూడికొని జరాసంధాదులు యదువీరులవెంటం దాఁకి నిలు నిలుం డని ధిక్కరించి పలికి యుక్కు మిగిలి మహీధరంబులమీఁద సలిలధారలు గురియు ధారాధరంబుల చందంబున బాణవర్షంబులు గురిసిన యాదవసేనలం గల దండనాయకులు కోదండంబు లెక్కిడి గుణంబులు మ్రోయించి నిలువంబడి రప్పుడు. 75

క॥ అరిబలభటసాయకముల
హరిబలములు గప్పఁబడిన • నడ రెడుభీతిన్
హరిమధ్య సిగ్గుతోడను
హరివదనముఁ జూచెఁ జకిత•హరిణేక్షణయై. 76

వ॥ ఇట్లు చూచిన. 77

క॥ చొచ్చెద రదె యదువీరులు
వ్రచ్చెద రరిసేననెల్ల • వైరులు వెలుచన్
నొచ్చెదరును విచ్చెదరును
జచ్చెదరును నేఁడు చూడు • జలజాతాక్షీ! 78

వ॥ అని రుక్మిణీదేవిని హరి యూఱడించె నంత బలభద్రప్రముఖులైన యదువీరులు ప్రళయవేళల మిన్నునం బన్ని బలుపిడుగు లడరించు పెను మొగుళులవడువున జరాసంధాదిపరిపంథిరాజచక్రంబుమీఁద నవక్రపరాక్రమంబున శిఖిశిఖాసంకాశనిశితశిలీముఖనారాచభల్లప్రముఖంబులైన బహువిధబాణపరంపరలు గురియ నదియును విదళితమత్తమాతంగంబును విచ్ఛిన్న

తురంగంబును విభిన్నరథవరూథంబును వినిహతపదాతియూథం
బును విఖండితవాహవారణరథారోహణమస్తకంబును విశకలిత
వక్షోమధ్యకర్ణకంఠకపోలహస్తంబును విస్ఫోటితకపాలంబును
వికీర్ణకేశజాలంబును విపాటితచరణజానుజంఘంబును విదళితదంత
సంఘంబును విపాటితవీరమంజీరకేయూరంబును విభ్రష్టకుండల
కిరీటహారంబును విశ్రుతవీరాలాపంబును విదార్యమాణగదాకుం
తతోమరపరశుపట్టిసప్రాసకరవాలశూలచక్రచాపంబును వినిపా
తితకేతనచ్ఛత్రచామరంబును విలూనతనుత్రాణంబును, విలీయ
మానఘోటకసంఘరింఖాసముద్ధూతధరణీపరాగంబును వినష్టరథ
వేగంబును వినివారితసూతమాగధవందివాదంబును వికుంఠితహ
యహేషాపటహభాంకారకరిఘటాఘీంకారరథనేమిపటపటా
త్కారతురగనాభిఘంటాఘణఘణాత్కారవీరహుంకారభూషణఝు
ణఝుణాత్కారనిస్సాణధణధణాత్కారమణినూపురక్రేంకారకింకిణీ
కిణకిణాత్కారశింజినీటంకారభటపరస్పరధిక్కార నాదంబును
వినిర్భిద్యమానరాజసమూహంబును విద్యమానరక్తప్రవాహం
బును విశ్రూయమాణభూతభేతాళకలకలంబును విజృంభమాణ
ఫేరవకాకగృధ్రకంకాదిసంకులంబును బ్రచలితకబంధంబును బ్ర
భూతపలలగంధంబును బ్రదీపితమేదోమాంసరుధిరఖాదంబును
బ్రవర్తితడాకినీప్రమోదంబును నై యుండె నప్పుడు. 79

చ॥ మగిడి చలించి పాఱుచును • మాగధముఖ్యులుగూడి యొ
క్కచో, వగచుచు నాలిఁ గోల్పడిన•వానికిఁ బ్రియం గడు
వెచ్చ నూర్చుచుఁ, మొగమున దప్పి దేఱఁ దమ • ముం

దరఁ బొక్కుచు నున్న చైద్యుతోఁ, బగతురచేతిలోఁ బడక,
ప్రాణములోడుత నున్నవాఁడవే. 80

వ॥ అని మఱియును. 81

ఆ॥ బ్రతుకవచ్చు నోడలఁ ♦ బ్రాణంబు లుండిన
బ్రతుకు గలిగెనేని ♦ భార్య గలదు
బ్రతికి తీవు భార్య♦పట్టు దయ్యె మెఱుంగు
వగవవలదు చైద్య! ♦ వలదు వలదు. 82

వ॥ వినుము దేహధారి స్వతంత్రుండు గాఁడు. జంత్రి గానిచేత జంత్రపుబొమ్మకై వడి నీశ్వరతంత్రపరాధీనుండై సుఖ దుఃఖంబులందు వర్తనంబులు సలుపుఁ దొల్లి యేను మధు రాపురంబుమీఁద బదియేడుమాఱులు పరాక్రమంబున విడిసి చక్రిచేత నిర్మూలితబలచక్రుండనై కామపాలుచేతం బట్టువడి యాకృష్ణుండు కరుణసేసి విడిపించిన వచ్చి క్రమ్మఱ నిరువది మూఁడక్షౌహిణులం గూడికొని పదునెనిమిదవమాఱు దాడిసేసి శత్రులం దోలి విజయంబు చేకొంటి నిట్టిజయాపజయంబులందు హర్షశోకంబుల నెన్నండును జెంద దైవయుక్తంబయిన కాలం బునం జేసి లోకంబులు పరిభ్రమించుచుండు నదియునుంగాక.

మ॥ తమకుం గాలము మంచిదైన మనలం♦ద్రైలోక్యవిఖ్యాత వి
క్రములంగెల్చిరియాదవుల్ హరిభుజా♦గర్వంబునన్ నేఁడు కా
లము మేలై చనుదెంచెనేని మనముం♦లక్షించివిద్వేషులన్
సమరక్షోణి జయింత మింతపనికై ♦ శంకింప నీ కేటికిన్. 84

వ॥ అని యిట్లు జరాసంధుండు నతనియొద్దిరాజులును శిశుపాలుని పరితాపంబు నివారించి తమతమభూములకుఁ జనిరి. శిశుపాలుండు ననుచరసేనాసమేతుండై తననగరంబునకుం జనియె నంత రుక్మి యనువాఁడు కృష్ణుండు రాక్షసవివాహంబునం దన చెలియలిం గొనిపోవుటకు సహింపక యేకాక్షౌహిణీబలంబుతోడ సమరసన్నాహంబునం గృష్ణుని వెనుదవిలి పోవుచుఁ దనసారథితో నిట్లనియె. 85

ఉ॥ బల్లిదు నన్ను భీష్మజన•పాలకుమారకుఁ బిన్నఁజేసి నా
చెల్లెలి రుక్మిణిం గొనుచుఁ • జిక్కని నిక్కపుబంటువోలె నీ
గొల్లఁడు వోయెడిన్ రథముఁ•గూడఁగఁ దోలుము తేజితోల్లస
ద్భల్లపరంపరన్ మదముఁ•బాపెదఁ జూపెద నాప్రతాపమున్.

వ॥ అని యిట్లు రుక్మి హరికొలంది యెఱుంగక సారథి నదలించి రథంబుఁ గూడందోలించి గోపాలకా! వెన్నమ్రుచ్చ! నిమిషమాత్రంబు నిలు నిలు మని తిరస్కరించి బలువింట నారి యెక్కించి మూఁడువాఁడితూపుల హరి నొప్పించి యిట్లనియె.

సీ॥ మా సరివాఁడవా • మాపాపఁ గొనిపోవ
నేపాటిగలవాఁడ • వేది వంశ
మెందు జన్మించితి • వెక్కడఁ బెరిఁగితి
వెయ్యది నడవడి • యెవ్వఁ డెఱుఁగు
మానహీనుఁడ వీవు • మర్యాదలును లేవు
మాయఁ గైకొనికాని • మలయరావు
నిజరూపమున శత్రు•నివహంబుపైఁ బోవు
వసుధేశుఁడవు గావు • వావిలేదు

ఆ॥ కొమ్మ నిమ్ము నీవు • గుణరహితుండవు
విడువు విడువవేని • విలయకాల
శిఖిశిఖాసమాన•శితశిలీముఖముల
గర్వ మెల్లఁ గొందుఁ • గలహమందు. 88

వ॥ అని పలికిన నగధరుండు నగి యొక్కబాణంబున వానికోదండంబు ఖండించి యాఱుశరంబుల శరీరంబు దూర నేసి యెనిమిదివిశిఖంబుల రథ్యంబులం గూల్చి రెండమ్ముల సారథిం జంపి మూఁడు వాఁడితూఁపులఁ గేతనంబుఁ దుంచి మఱియు నొక్కవి ల్లందినం దునిమి వెండియు నొక్క ధనువు పట్టిన విదళించి క్రమంబునం బరిఘపట్టిసశూలచర్మాసిశక్తితో మరంబులు ధరియించినం దునుకలు సేసి క్రమ్మఱ నాయుధంబు లెన్ని యెత్తిన నన్నియు శకలంబు గావించె నంతటఁ దనివి సనక వాఁడు రథంబు డిగ్గి ఖడ్గహస్తుండై దవానలంబుపయిం బడు మిడుతచందంబునఁ గదిసిన ఖడ్గకవచంబులు చూర్ణంబులు సేసి మెఱుంగులు సెదర నడిదంబు వెఱికి జళిపించి వాని శిరంబు దెగవ్రేయ గమకించి నడుచుచున్న నడ్డంబు వచ్చి రుక్మిణీదేవి హరిచరణారవిందంబులు పట్టుకొని యిట్లనియె. 89

మత్తకోకిలము॥ నిన్ను నీశ్వరు దేవదేవుని• నిర్ణయింపఁగ లేక యో
సన్నుతామర కీర్తిశోభిత • సర్వలోకశరణ్య మా
యన్న యీతఁడు నేఁడు చేసె మ•హాపరాధము నీయెడన్
నన్ను మన్ననఁ జేసి కావు మ•నాథనాథ దయానిధీ! 90

మత్తకోకిలము|| కల్ల లేదని విన్నవించుట • గాదు వల్లభ! యీతనిం
బ్రిల్లదుం దెగఁ జూచితేనియు • భాగ్యవంతుల మైత్రి మే
మల్లుఁడయ్యె ముకుందుఁడీశ్వరుఁ • డంచు మోదితులైన మా
తల్లిదండ్రులు పుత్రశోకముఁ • దాల్చి చిక్కుదు రీశ్వరా!

మ|| అనిడగ్గుత్తికతో మహాభయముతో • నాకంపితాంగంబుతో
వినతశ్రాంతముఖంబుతో శ్రుతిచల • ద్వేణీకలాపంబుతోఁ
గనుదోయిం జడిగొన్న బాష్పములతోఁ • గన్యాలలామంబు
మ్రొక్కిన రుక్మిం దెగవ్రేయఁ బోక మగిడెం • గృష్ణుండు
రోచిష్ణుఁడై. 92

వ|| ఇట్లు చంపక బావా! రమ్మని చిఱునగవు నగుచు
వానింబట్టి బంధించి గడ్డంబును మీసంబును దలయును నొక
రేవులువాఱఁ గొఱిగి విరూపుం జేసె నంతట యదువీరులు పర
సైన్యంబులం బాఱఁదోలి తత్సమీపంబునకు వచ్చి రప్పుడు
హతప్రాణుఁడై కట్టువడియున్న రుక్మిం జూచి కరుణఁజేసి బల
భద్రుండు బంధంబులు విడిచి హరి డగ్గఱి యిట్లనియె. 93

క|| తల మనక భీష్మనందను
తలయును మూఁతియును గొఱుగఁ • దగవే బంధుం
దలయును మూఁతియు గొఱుగుట
తలఁ దఱుగుటకంటెఁ దుచ్ఛ • తరము మహాత్మా! 94

క|| కొందఱు రిపు లని కీడును
గొందఱు హితు లనుచు మేలుఁ • గూర్పవు నిజ మీ

వందఱియందును సముఁడవు
పొందఁగ నే లయ్యె విషమ♦బుద్ధి ననంతా! 95

వ॥ అని తర్జించి పలికి రుక్మిణీదేవి నుపలక్షించి యి ట్లనియె. 96

శా॥ తోడంబుట్టినవానిభంగమునకుఁ ♦ దుఃఖించి మాకృష్ణు నె
గ్గాడంజూడకు మమ్మ! పూర్వభవక♦ర్మాధీనమై ప్రాణులుఁ
గీడుం మేలును జెందు లేఁ డొకఁడు శి♦క్షింపంగ రక్షింప నీ
తోడంబుట్టువు కర్మశేషపరిభూ♦తుండయ్యె నేఁ డియ్యెడన్.

క॥ చంపెడుదోషము గలిగిన
జంపఁజనదు బంధుజనులఁ ♦ జను విడువంగాఁ
జంపిన దోషము సిద్ధము
చంపను మఱి యేల మున్న ♦ చచ్చినవానిన్? 98

ఆ॥ బ్రహ్మచేత భూమి♦పతుల కీధర్మంబు
కల్పితంబు రాజ్య♦కాంక్షఁ జేసి
తోడిచూలునయిన ♦ తోడఁబుట్టినవాఁడు
చంపుచుండుఁ గ్రూర♦చరితుఁ డగుచు. 99

క॥ భూమికి ధనధాన్యములకు
భామలకును మానములకుఁ ♦ బ్రాభవములకుఁ
గామించి మీఁదుఁ గానక
శ్రీమదమున మానధనులు ♦ చెనకుదు రొరులన్. 100

వ॥ వినుము దేవమాయంజేసి దేహాభిమానులైన మానవులకుఁ బగవాఁడు బంధుం డుదాసీనుం డను మోహంబు సిద్ధం

బయి యుండు. జలాదులయందుఁ జంద్రసూర్యాదులును, ఘటాదులందు గగనంబును బెక్కయి కానంబడుభంగి దేహ ధారులకందఱకు నాత్మ యొక్కండయ్యును బెక్కండై తోఁచు న్నాద్యంతంబులుగల యీ దేహంబు ద్రవ్యప్రాణ గుణాత్మకం బయి యాత్మయందు నవిద్యచేతఁ గల్పితంబై దేహిని సంసారం బున దీప్తసూర్యుండు తటస్థుఁడై యుండఁ బ్రకాశమానంబు లైన దృష్టిరూపంబులుంబోలి నాత్మ తటస్థుండై యుండ దేహేం ద్రియంబులు ప్రకాశమానంబులగు నాత్మకు వేఱొక్కటితో సంయోగవియోగంబులు లేవు వృద్ధిక్షయంబులు చంద్రకళలకుం గాని చంద్రునకు లేనికై వడి జన్మనాశంబులు దేహంబునకుఁ గాని యాత్మకుఁ గలుగనేరవు. నిద్రవోయినవాఁ డాత్మను విషయ ఫలానుభోగంబు సేయించు తెఱంగున నెఱుకలేనివాఁడు నిజము కానియర్థంబునందును భవంబు నొందుచుండుఁ గావున. 101

క॥ అజ్ఞానజ మగు శోకము
విజ్ఞానవిలోకనమున ♦ విడువుము నీకుఁ
బ్రజ్ఞావతికిం దగునే
యజ్ఞానులభంగి వగవ ♦ నంభోజముఖీ! 102.

వ॥ ఇట్లు బలభద్రునిచేతఁ దెలుపంబడి రుక్మిణీదేవి దుఃఖంబు మానియుండె నట రుక్మి యనువాఁడును బ్రాణావశి ష్టుండై విడువంబడి తనవిరూపభావంబునకు నెఱియుచు హరిని గెలిచికాని కుండినపురంబు సొర నని ప్రతిజ్ఞచేసి తత్పురసమీ పంబున నుండె నివ్విధంబున. 103

క॥ రాజీవలోచనుఁడు హరి
రాజసమూహములఁ గెలిచి • రాజసమొప్పన్
రాజిత యగు తనపురికిని
రాజాననఁ దెచ్చె బంధు•రాజి నుతింపన్. 104

వ॥ అంత నయ్యాదవేంద్రునినగరంబు సమారబ్ధవివాహకృత్యంబును బ్రవర్తమానగీతవాద్యనృత్యంబును బ్రీతిగృహాలంకృతవిలసితాశేషనరనారీవర్గంబును బరిణయమహోత్సవసమాహూయమానమహీపాలగజఘటాగండమండలదానసలిలధారాసిక్తరాజమార్గంబును బ్రీతిద్వారమంగళాచారసంఘటితక్రముకకదళికాకర్పూరకుంకుమాగరుధూపదీపపరిపూర్ణకుంభంబును విభూషితసకలగృహవేదికాకవాటగేహళీస్తంభంబును విచిత్రకుసుమాంబరరత్నతోరణవిరాజితంబును సముద్ధూతకేతనవిభ్రాజితంబును నై యుండె నయ్యవసరంబున. 105

మ॥ ధ్రువకీర్తిన్ హరి పెండ్లియాడె నిజచే•తోహారిణిన్ మాననై
భవగాంభీర్యవిహారిణిన్ నిఖిలసం•పత్కారిణిన్ సాధుబాం
ధవసత్కారిణిఁ బుణ్యచారిణి మహా•దారిద్ర్యసంహారిణిన్
సువిభూషాంబరధారిణిన్ గుణవతీ•చూడామణిన్ రుక్మిణిన్.

క॥ సతులుం దారును బౌరులు
హితమతిఁ గానుకలు దెచ్చి • యిచ్చిరి కరుణో
న్నతవర్ధిష్ణులకును మా
నితరోచిష్ణులకు రుక్మి•ణీకృష్ణులకున్. 107

క॥ హరిపెండ్లికిఁ గైకేయక
కురుసృంజయయదువిదర్భ • కుంతినరేంద్రుల్
పరమానందముఁ బొందిరి
ధరణీశులలోన గాఢ • తాత్పర్యమునన్. 108

క॥ హరి యీ తెఱఁగున రుక్మిణి
నరుదుగఁ గొనివచ్చి పెండ్లి • యాడుట విని దు
ష్కరకృత్య మనుచు వెఱఁగం
దిరి రాజులు రాజసతులు • దిక్కులనెల్లన్. 109

ఆ॥ అనఘ యాదిలక్ష్మి • యైన రుక్మిణితోడఁ
గ్రీడ సలుపుచున్న • కృష్ణుఁ జూచి
పట్టణంబులోని • ప్రజ లుల్లసిల్లిరి
ప్రీతు లగుచు ముక్త • భీతు లగుచు. 110

మాలిని॥ సరసిజనిభహస్తా • సర్వలోకప్రశస్తా
నిరుపమశుభమూర్తీ • నిర్మలారూఢకీర్తీ
పరహృదయవిదారీ • భక్తలోకోపకారీ
గురుబుధజనతోషీ • ఘోరదైతేయశోషీ! 111

గద్యము

ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్త్ర
సహజపాండిత్య పోతనామాత్యప్రణీతం బైన శ్రీమహా
భాగవతాంతర్గతం బగు రుక్మిణీకల్యాణము సమాప్తము.